

فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

دوره ۱۷، شماره ۱ - شماره پیاپی ۶۰، خرداد ۱۴۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۱۵

صص: ۱-۱۶

تحلیل پویای اثر هزینه های عمده خانوارها بر سطح فقر

در جامعه روستایی ایران

سید احسان ظهوری^{۱*}، رضا مقدسی^۲

۱-استادیار گروه مدیریت دولتی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

۲-دانشیار گروه اقتصاد، ترویج و آموزش کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

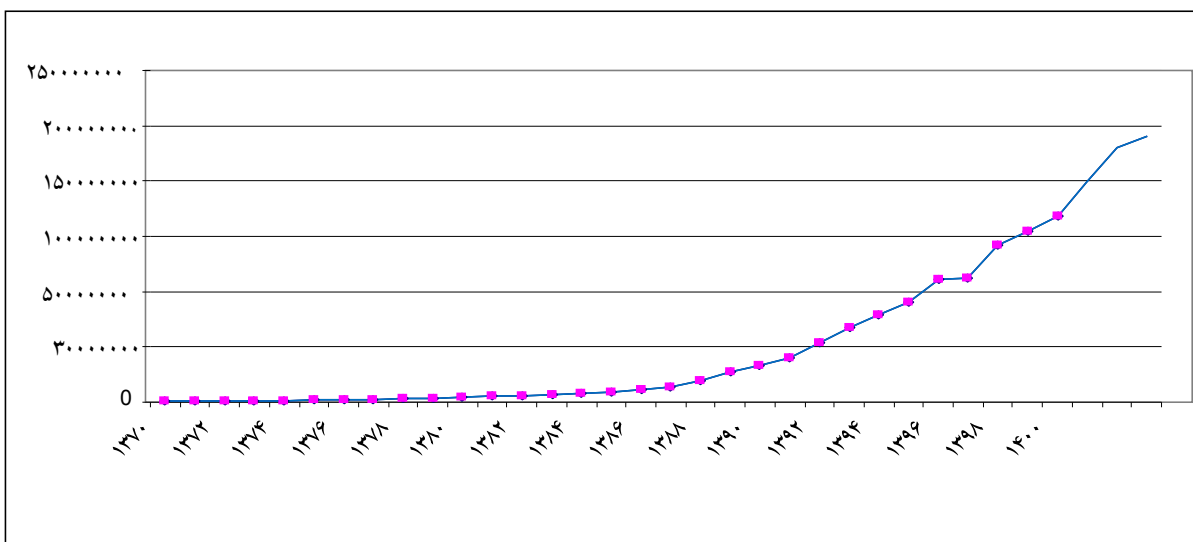
طبق تعریف بانک جهانی در نظر گرفتن مفهوم فقر بر پایه سطح زندگی و حداقل امکانات معیشتی، علاوه بر جنبه اجتماعی، متغیرهای عمده‌ای را در خصوص هزینه های خانوار مشخص می‌سازد. مطالعه رفتار مصرفی خانوارها نیاز به اطلاعات سری زمانی نمونه خاص است و در مورد اطلاعات مقطعی تنها می‌توان به همبستگی بین سهم هزینه مصرفی روی کالاهای مختلف و عوامل اجتماعی موثر بر فقر و آسیب‌پذیری خانوار تکیه کرد. در تحقیق حاضر ارتباط چندین مورد از انواع مخارج عمده خانوارها با فقر در جامعه روستایی ایران طی سالهای ۱۴۰۰-۱۳۷۰ از طریق روش خودرگرسیون برداری مطالعه شده است. نتایج با توجه به تابع عکس‌العمل آنی و ضرائب مدل تصحیح خطا حاکی از آن بوده است که افزایش در هزینه های بهداشتی و آموزشی خانوار در کاهش فقر مؤثر بوده و تأثیر هزینه های بهداشتی بیشتر مشهود بوده است. پیشنهادات عمده شامل افزایش امکانات درمانی و آموزشی در بهبود تغذیه و رفاه و تغییر در نوع نگرش، بینش و فرهنگ جامعه روستائی در جهت افزایش رفاه اجتماعی آنها است.

کلمات کلیدی: فقر روستایی، آموزش، بهداشت، حمل و نقل، رفاه اجتماعی.

مقدمه

هزینه های خانوار می تواند شامل مواردی همچون زمینه های آموزشی، بهداشتی و امور مهاجرتی باشد. ارتباط بین هزینه های خانوار و فقر نظر خیلی از افراد صاحب فکر را به خود جلب کرده است. اما آنها اصولاً به مطالعه اثر بین فقر و فقط یکی از انواع سرمایه گذاری در امکانات مختلف انسانی پرداخته اند. خیلی از تحقیقات نشان میدهد که کمبود سرمایه در بخش آموزش یکی از دلایل فقر به شمار میرود. البته تحقیقات دیگری حاکی از ارتباط دوسویه این دو متغیر دارد. تعجیبی ندارد که شرایط سلامت خانوار روستایی عامل مهمی در پاسخگویی به معزل فقر است. خیلی از تحقیقات نشان داده است که افزایش درآمدهای غیرکشاورزی که متناسب به سرمایه گذاریهای مهاجرتی است، اثرات مثبتی داشته و در کاهش فقر مؤثر بوده است. لیکن برخی معتقدند که مسائل فقر علت مهمی در مهاجرت روستائیان است (کوئی جین، ۲۰۱۰: ۴۳-۴۵). طبق توجه به نرخ تورم و سبد مصرفی کالاهای اساسی میزان خط فقر نیز در دهه های اخیر دستخوش تغییراتی طی روند زمانی بوده است (نمودار: ۱). در سال ۱۳۹۰ (بعد از هدفمندی یارانهها) انرژی مورد نیاز دهک اول درآمدی تامین نشده است. در جامعه روستایی بواسطه تامین غذایی مورد نیاز از طریق تولید خانوار، دریافت یارانهی نقدی نسبت به یارانهی کالایی منفعت بیشتری داشته است. در این راستا با توجه به نتایج بدست آمده و مشاهدهی کاهش اندازهی شاخص های فقر بعد از هدفمندی یارانهها، پیشبینی می گردد اجرای فاز دوم هدفمندی یارانهها نتایج مفیدی را حداقل در بخش روستایی داشته باشد.

نمودار(۱): روند خط فقر طی سالهای ۱۴۰۰-۱۳۷۰ ارقام هزینه مصرفی سرانه به ریال)

جهت بررسی دقیق تر رفتار مصرفی خانوارها نیاز به اطلاعات سری زمانی دقیق از یک نمونه خاص است و در مورد اطلاعات مقطعی تنها می توان به همبستگی بین سهم هزینه مصرفی روی کالاهای مختلف از کل هزینه و یک سری عوامل اجتماعی مؤثر بر فقر و آسیب پذیری خانوار تکیه کرد از آنجا که اقلام مصرفی خانوارها بسیار زیاد است مطالعه

تک تک آنها علاوه بر نیاز به دقت بیشتری نیز لازم دارد زیرا طیف وسیعی از کالاهای گوناگون وجود دارند که ممکن است در یک فرایند نمونه گیری از قلم افتاده و به حساب می آیند بنابراین یکی از روش های مناسب جهت بررسی الگوی مصرف خانوارها گروه بندی کالاهاست کالاها را بر چه اساسی گروه بندی کنیم تا ضمن اینکه هر کالا جایگاه خویش را در الگوی مصرف و سبد کالاها حفظ کند از گروه بندی اشتباه جلوگیری به عمل آید هزینه های عمده خانوار مواردی همچون آموزش، بهداشت، و حمل و نقل را دربر میگیرد. در تحقیق حاضر سعی شده است که ارتباط چندین عامل از انواع مخارج خانوارها با فقر طی سالهای ۱۴۰۰-۱۳۷۰ با توجه به ارقام اساسی آن که شامل آموزش، بهداشت و حمل و نقل است، مورد بررسی قرار گیرد و دیگر اینکه عامل کاهش دهنده فقر در بین آنها مورد شناسایی قرار گیرد تا بتوان راهکارهای مناسبی در کاهش فقر خانوارهای روستایی در ایران توصیه نمود.

۲-۱- مروری اجمالی بر جامعه شناسی فقر

در یک تعریف کلی فقیر کسی است که قادر به تأمین نیازهای مصرفی اولیه (شامل اقلام خوراکی و غیر خوراکی) نباشد. از این رو خط فقر معمولاً از طریق سبد مصرفی اولیه و سپس برآورد هزینه های نیازهای اولیه محاسبه می شود. به عبارت دیگر خط فقر می تواند به عنوان حداقل هزینه ای لازم برای تأمین نیازهای اولیه خوراکی و غیر خوراکی در نظر گرفته شود (بانک جهانی، ۲۰۰۵). یکی از محوری ترین شاخص های فقر در آرای اغلب اندیشمندان علوم اقتصادی و اجتماعی بعد اقتصادی آن محسوب می گردد نقطه آغاز بسیاری از مباحث نظری در بررسی و تبیین فقر مسئله نیازهای اساسی به شمار می رود که البته بسیاری از آنها عمدتاً ماهیت اقتصادی دارد. در علم اقتصاد همانند جامعه شناسی در خصوص تعریف فقر و چگونگی توزیع آن اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد حدود ۱۶۰ سال پیش پرودن فیلسوف و اقتصاددان در کتاب خود به نام فلسفه فقر چنین نتیجه گرفت که فقر از عدم اعتنا و عدم اجرای عدالت در خصوص ارزش کار مردم ناشی می شود. اما مارکس چندی بعد در اثر معروف خود به نام فقر فلسفه این نظریه را مورد نقد و حمله قرار داد. به نظر او تا وقتی که ساز و کار تولید و توزیع متناسب با آن و مالکیت ها و نظام ارزش مبادله کالاها از جمله ارزش مبادله نیروی کار شناخته نشود و به اصطلاح خود شناخت دچار فقر باشد نه میتوانیم بفهمیم فقر چیست و نه می توانیم به علل و چاره های درمان آن دست پیدا کنیم. بعد از مارکس نظریه های بسیاری در این زمینه مطرح شدند که در اغلب آنها اختلاف نظر در تعریف و تبیین پدیده فقر به چشم می خورد. به طور کلی فقر اقتصادی اساساً بر دو مفهوم سطح زندگی و حداقل امکانات معیشتی قابل قبول است. سطح زندگی یک مفهوم چند بعدی است و ابعاد مختلف نیازهای اساسی از قبیل نیاز به غذا بهداشت و درمان و مسکن آموزش و پرورش را شامل می شود اگر خانواده ای در تأمین هر یک از نیازهای فوق در حد کفایت ناتوان باشد می توان آن را فقیر تلقی کرد. تفکیک خانوارهای فقیر بر اساس مفهوم فوق با اشکالاتی همراه است زیرا توافق کامل درباره سطح حداقل چنین نیازهای اساسی مختلف بسیار دشوار است. علاوه بر مواردی ممکن است ناتوانی یا غفلت در ارضای یکی از نیازهای اساسی بیشتر معلول سلیقه و ارزیابی شخصی باشد تا منابع و کمبود درآمد به عنوان مثال ممکن است خانوارهای ترجیح دهند پس انداز سالانه خود را صرف سفر و تفریح تا بهداشت و تغذیه کودکان کند. از طرف دیگر اندازه گیری فقر با تعریف آن ارتباط دارد

وقتی از فقر صحبت می‌کنیم باید سهم فقیران را از تولید ملی یا سایر شاخصها مقایسه کنیم و البته نتیجه را در طول زمان نیز بسنجیم؛ به عنوان مثال موارد خوراکی و سایر هزینه های زندگی را که برای معیشت ضروری می‌دانیم اندازه گیری کنیم و ببینیم سهم چه سهمی از جامعه کمتر است و تغییرات آن در طول زمان چگونه است. در روش های کاربردی معمولاً هزینه ریالی خرید این کالاها را اندازه گیری و مقایسه میکند وقتی شاخص های فقط از طریق توزیع درآمد بررسی می‌شود آنگاه ضرائبی چون ضریب جینی بر توزیع لورنز و توزیع پارتو و نیز توزیع خانوارها بر حسب گروه های درآمدی یا دهک های درآمدی مورد استفاده قرار می‌گیرد (رییس دانا؛ ۱۳۷۹: ۸-۲).

یکی از نشانه هایی که بدون شک از روی آن می‌توان خانوارهای آسیب پذیر و فقیر را تشخیص داد الگوی مصرف خانوار است اگرچه بحث الگوی مصرف جایگاه ویژه ای در مباحث اقتصاد خرد و به خصوص نظریه رفتار مصرف کننده دارد دستاوردهای جدید نیز در محدوده این علم به دست آمده است هنوز در زمینه الگوی مصرف و رفتار مصرف کننده نظریات متفاوت و گاه متناقض ای به چشم می‌خورد از یک طرف دریچه ورود به بررسی رفتار مصرف کننده را استفاده از مفهوم مطلوبیت می‌داند و روند الگوی مصرف را به این صورت تعبیر می‌کند که هر مصرف کننده به صورت عقلایی عمل کرده و هدفش حداکثر ساختن مطلوبیت استفاده از کالاها با توجه به محدودیت بودجه است از طرفی نظریات ای وجود دارد مبنی بر اینکه مطلوبیت را نمی‌توان به صورت کمی درآورد لذا باید در ارتباط با مصرف کالای مختلف به ترجیحات او پی برد جدا از بحث فوق این مسئله را هم می‌توان با بررسی نحوه مصرف کالاهای مختلف در طول زمان که در سهم کالاهای مختلف در کل هزینه های مصرفی خانوار منعکس می‌گردد مورد مطالعه قرار داد و گرایش ها و کشش های درآمدی و قیمتی را برای کالاهای مختلف محاسبه کرد. مهمترین نظریه در زمینه گروه بندی کالاها نظریه ترکیبی هیکس است در صورتی که قیمت های نسبی گروهی از کالاها به یک میزان تغییر پیدا کند می‌توان جمع ابتدایی آنها را به عنوان یک کالا در نظر گرفت. اگر قیمت های گروه مواد غذایی به یک نسبت تغییر پیدا کند ما به جای کلیه مواد غذایی در تحلیل رفتار مصرف کننده یک کالا یعنی غذا را میتوانیم جایگزین کل آن کالاها کنیم بنابراین شش گروه کالا به شرح زیر اقلام هزینه ای اساسی می‌باشد. گروه مواد غذایی و دخانیات گروه پوشاک گروه مسکن و سوخت گروه هزینه های بهداشتی و آموزشی گروه اشیای با دوام بادوام و هزینه ها و تفریحات. در میان خانوارهای روستایی به خصوص اقشار فقیر سهم کالاهای بادوام در کل هزینه های مصرفی خانوارها بسیار کم است که با افزایش درآمد چون مصرف کننده درآمد بیشتری را به دست می‌آورد یک تخصیص مجددی در بین کالاهای مصرفی خود صورت میدهد به گونه ای که از سهم مواد غذایی و کالاهای ضروری کاسته و به سمت کالاهای با دوام و لوکس گرایش پیدا می‌کند علاوه بر این نکته قابل توجه دیگر این است که میانگین هزینه بهداشت و آموزش در مورد خانوارهای غیر فقیر تفاوت اندکی با خانواده های فقیر دارد و این ظاهراً به دلیل برخورداری این قبیل خانوارها از تسهیلات بهداشتی و آموزشی بیشتر است. بررسی میزان برخورداری خانوارهای روستایی از عوامل تولید علاوه بر این که می‌تواند تصویر دقیق تری از وضعیت اقشار مختلف اجتماعی ارائه کند تا حدودی نیز به شناخت عوامل فقر و نابرابری کمک می‌کند هرچند کسب و دقیق این عوامل نیاز به مطالعات طبیعی دارد. نتایج حاکی از آن است که در میان اقشار فاقد زمین نحوه تصرف زمین صرفاً به صورت استیجاری است.

نقش و عملکرد سازمانها و نهادهای حمایتی حاکی از آن است که سازمان هایی از قبیل کمیته امداد بهزیستی بنیاد مسکن و غیره باید ضمن اینکه در جهت کمک رسانی و ارائه خدمات و امور اجتماعی تلاش کند هدایت کمک ها را به گونه ای طراحی کنند که اقشار فقیر روستایی و سطوح پایین درآمدی سهم بیشتری از آنها را داشته باشد. تفکر و زیربنای اولیه یک چنین نهادهایی خدمت و ارائه کمک به اقشار فرودست و آسیب پذیر جامعه روستایی بوده است (از کیا، ۱۳۷۹: ۲۳۲-۲۳۰).

۱-۳- پیشینه تحقیقات انجام شده

مطالعات متعددی در ایران و سایر کشورها در دامنه ای وسیع و بین رشته ای در خصوص شاخصها و عوامل تأثیر گذار بر فقر انجام شده است؛

در تحقیقی که توسط خراسانی و محمدی (۱۳۹۸) انجام گرفته است؛ دو هدف بررسی و تبیین وضعیت فقر روستایی شهرستان کوهدشت و شناسایی وضعیت توزیع فضایی فقر روستایی شهرستان کوهدشت مدنظر قرار گرفته شده است. این پژوهش از نوع اکتشافی و سوال محور بوده و جامعه آماری شامل روستاهای شهرستان کوهدشت بوده است. جهت تعیین نمونه ۲۶ روستا با توزیع فضایی مناسب در سطح تمامی دهستان ها انتخاب شده اند. در جمع بندی نتایج حاصل از این پژوهش می توان گفت مهم ترین عوامل تأثیر گذار در فقر روستایی و توزیع فضایی آن در شهرستان کوهدشت به ترتیب مربوط به شاخص های درآمد و تسهیلات، آموزش، شاخص محیطی، شاخص خدماتی-کالبدی، هزینه های خوراکی، هزینه های جانبی و اشتغال است. همچنین در شاخص های جمعیت شناختی، عدالت با میانگین بالاتر از ۳ قرار دارند که بیان کننده ی وضعیت مطلوب این شاخص ها نسبت به سایر شاخص هاست و مقدار تی هر کدام از آن ها به ترتیب برابر ۶.۹۹ و ۲.۲۰ است و کم ترین میانگین نیز مربوط به شاخص های محیطی و آموزش است که بیان کننده ی وضعیت نامطلوب آن ها با مقدار تی ۱۳.۹۸ و ۰.۸۴- است.

در تحقیق انجام شده توسط بهرامیان و کرمی (۱۳۹۷) اندازه گیری خط فقر در مناطق روستایی ایران طی سال های ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۲ صورت گرفته است. بدین منظور با استفاده از داده های مربوط به طرح هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران، ابتدا با تخمین ماتریس عملکرد تغذیه ای، میزان انرژی دریافتی در دهک های مختلف برآورد گردیده و سپس خط فقر مطلق مناطق روستایی کشور بر مبنای معیار ۲۳۰۰ کالری محاسبه شده است. نتایج نشان می دهد که طی ۱۷ سال مورد بررسی خط فقر در مناطق روستایی کشور از روندی افزایشی برخوردار بوده است به طوری که در مناطق روستایی کشور در سال ۱۳۷۶ خط فقر به میزان ۷۱۷۶۶ ریال و در سال ۱۳۹۲ مقدار ۲۴۲۲۲۲۰ ریال برآورد شده است یعنی خط فقر تقریباً ۳۳/۷ برابر شده است.

در مطالعه مجاوریان و رئیسی (۱۳۹۳) اندازه گیری فقر در روستاهای استان مازندران در شش مقطع زمانی انجام شده است که یک مقطع آن پس از اجرای برنامه هدفمندی یارانه ها است. پس از محاسبه خط فقر در منطقه مورد مطالعه، برای اندازه گیری فقر، شاخص های درصد فقر، شدت فقر و شاخص سن محاسبه گردید. داده های تحقیق از اطلاعات

آماري هزینه درآمد خانوار روستایی این استان طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۰ استخراج شده است. نتایج نشان می‌دهد در سال ۸۸، حدود ۱۰ درصد جامعه زیر خط فقر قرار داشتند.

تحقیق پورطاهری (۱۳۹۰) به دنبال دست پیدا کردن به برخی از ریشه‌های اقتصادی و اجتماعی فقر روستایی در بخش خلیجستان شهرستان قم بوده است. به این منظور فقر خانوارهای نمونه به وسیله شاخص مصرف کالری در نزد ۲۶۵ خانوار از ۱۷ روستا از طریق پرسشنامه ارزیابی و سنجش شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که عوامل اقتصادی در مقایسه با عوامل اجتماعی نقش بیش تری در شکل‌گیری فقر در منطقه مورد مطالعه دارند. مجموع عوامل اقتصادی در تحلیل روابط، ۵۴٫۵ درصد تغییرات و عوامل اجتماعی نیز در مجموع ۱۴٫۵ درصد تغییرات شاخص فقر را توجیه می‌کنند. به نظر می‌رسد که در تدوین برنامه‌های مبارزه با فقر روستایی در منطقه مورد مطالعه، باید مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی و اجتماعی در نظر گرفته شوند.

در تحقیق انجام گرفته توسط کوئی جین^۱ (۲۰۱۰)، ارتباط بین سرمایه‌گذاری در سرمایه‌های انسانی و فقر روستایی مورد بررسی قرار گرفته است. با استفاده از داده‌های سری زمانی ۱۹۹۰-۲۰۰۷ از طریق مدل VAR و روش تجزیه واریانس ارتباط بین سرمایه‌گذاری در منابع انسانی خانوار و فقر روستایی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاکی از آن بوده است که تعادل بلند مدتی بین فقر روستایی و سرمایه‌گذاری در منابع انسانی برقرار است. در ضمن اثر هریک از مخارج خانوار اعم از آموزش، بهداشت و حمل و نقل بر فقر همراه با مقایسه اثراتشان مطالعه گردیده و در نهایت پیشنهاداتی کاربردی در جهت مرتفع ساختن مشکلات روستائیان و افزایش امکانات این قشر از جامعه ارائه شده است.

آلونگ و سیگل^۲ (۲۰۰۳) برای اندازه‌گیری اثر تحقیقات کشاورزی بر فقر در سال زراعی ۱۹۹۲-۹۳ در کشور مالیوی، از یک الگوی پروبیت، احتمال پذیرش فن آوری را برای خانوارهای کشاورز بدست آوردند. متغیرها شامل تعداد افراد خانوار، ناحیه اقامت و تحصیلات سرپرست بوده است. یکی از نتایج حاصل این بوده است که چون بیشتر کشاورزان زمین داران کوچک بوده‌اند، لذا تحقیقات کشاورزی به تنهایی اثر به نسبت کمی بر کاهش فقر در این کشور داشته است.

در مطالعه دیگری که توسط فن و همکاران^۳ (۲۰۰۳) انجام شده است، تأثیر انواع سرمایه‌گذاری دولت بر رشد کشاورزی و فقر روستایی، در مناطق تایلند با استفاده از توابع با فرم لگاریتم دوگانه بررسی شد. نتایج نشان داد که چنین سرمایه‌گذاری‌هایی نظیر زیرساختها و عوامل مرتبط با توسعه روستا، تأثیر مثبت بر رشد بهره‌وری کشاورزی و کاهش فقر روستایی داشته‌اند لیکن از نظر تأثیر نهایی، اثر انواع مختلف سرمایه‌گذاری متفاوت بوده است به عنوان مثال مخارج دولت بعد از توزیع برق، بیشترین تأثیر را در کاهش فقر داشته است.

1- Cui-Jin

2 - Alwang & Siegel

3 - Fan et al.

در تحقیق شیروانیان و ترکمانی (۱۳۸۹) تحت عنوان فقر و گرایش به مخاطره در مناطق روستایی استان فارس، با استفاده از شاخصهایی نظیر نسبت سرشمار فقر، نسبت شکاف فقر و شدت فقر و تمایلات ریسکی نیز مورد سنجش قرار گرفته شده است. نتایج نشان داده است که فقرای ریسک گریز بیشترین و فقرای ریسک پذیر کمترین شکاف فقر را به خود اختصاص داده اند. ضمن اینکه فقرای ریسک گریز نسبت به ریسک پذیران حساسیت بیشتری را نسبت به توزیع درآمد نشان داده اند.

۲- روش تحقیق

در تحقیق حاضر از داده های کتابخانه مرکز آمار ایران طی سالهای ۱۴۰۰-۱۳۷۰ هجری شمسی جمع آوری شده است. در تحقیق حاضر از روش خودرگرسیون برداری (VAR) براساس هم انباشتگی متغیرهای تحقیق جهت بررسی ارتباط هزینه خانوارها و میزان فقر روستایی بهره گرفته شده است. علت استفاده از خودرگرسیون برداری این است که در چنین موردی می توان هر متغیر درونزا را به عنوان تابعی از وقفه تمامی متغیرهای سیستم در نظر گرفت که با علیت دوطرفه سازگاری نیز دارد و بدین ترتیب به نوعی رهایی از مبانی تئوری و مسائل مربوط به متغیرها ایجاد می کند و با سهولت بیشتری بدون نیاز به یافتن مبانی تئوری خاص، امکان وارد کردن کلیه عوامل مؤثر در مدل را فراهم می آورد؛ استفاده از چنین مدلی همچنین به تجزیه اثرات پویای متغیرها در سیستم کمک می کند. ضمناً با استفاده از روش جوهانسن و جوسلیوس آزمون همگرایی برای متغیرها را میتوان برای بیش از یک رابطه بلندمدت قابل انجام است که بر روش انگل گرنجر، برتری دارد. در این روش که مبتنی بر رابطه بین رتبه ماتریس و ریشه های مشخصه آن است، تعداد روابط بلند مدت نیز بررسی میگردد. در تحقیق حاضر، مخارج خانوار برای آموزش، بهداشت و (حمل و نقل و ارتباطات) بترتیب اختصاراً Ed، He، Te نمایش داده شده و درجه فقر خانوار روستایی نیز بصورت Po بوده است. مدل رگرسیونی با یک وقفه عبارت است از:

$$\begin{bmatrix} LPo \\ LEd \\ LHe \\ LTe \end{bmatrix} = C + \sum_{i=1}^p A_i \cdot \begin{bmatrix} LPo(t-1) \\ LEd(t-1) \\ LHe(t-1) \\ LTe(t-1) \end{bmatrix} + \varepsilon$$

که در آن p مرتبه وقفه برای چهار متغیر در ماتریس ستونی بوده و A_i ماتریس ضرائب 4×4 می باشد. در صورت وجود رابطه هم انباشتگی از مدل VECM یا تصحیح خطای برداری می توان استفاده نمود که در آن تغییرات کوتاه مدت متغیرها در سیستم براساس انحراف از تعادل در بلند مدت ارتباط داده میشود.

۲-۱- محاسبه خط فقر

اساساً مفهوم فقر توأم با محرومیت از نیازهای اساسی انسان است. روشها و شاخص های مختلفی جهت محاسبه خط فقر وجود دارد که به عنوان نمونه در ایران در تحقیقی که توسط باقری و همکاران (۱۳۸۶) انجام شده است، به روشهای

همچون روش محاسبه هزینه نیازهای اساسی، انرژی غذایی دریافتی و ارزیابیهای ذهنی و شاخصهای فقر همچون نرخ فقر و شاخص شکاف فقر و شاخص سن اشاره کرده اند. در تحقیق دیگری که توسط خداداد کاشی و همکاران (۱۳۸۱) انجام گرفته است، به روشهای مختلفی جهت محاسبه فقر اشاره شده است که از جمله روش نیازهای اساسی شامل حداقل نیاز خوراکی و غیرخوراکی است و همچنین روش نسبت غذا، روش درصدی از میانگین درآمد و روش صدک است. از دیگر تحقیقات می توان به ارزیابی الگوی مصرفی مواد غذایی توسط نوروزی و صمیمی اشاره نمود که در آن دورنمای برنامه دوم عمرانی براساس ترازنامه غذایی ارائه شده است که در آن تغییر در مصرف غلات، حبوبات، میوه و سبزی و سایر مواد غذایی ضروری مورد بررسی قرار گرفته شده است.

با در نظر گرفتن الگوهای فوق الذکر در محاسبه فقر، در تحقیق حاضر، جهت بررسی تأثیر هزینه های مختلف خانوار روستایی بر فقر باید ابتدا به تعیین خط فقر برحسب سطح درآمد پرداخته میشود؛ همانطوری که اشاره شد، از جمله راههای محاسبه آن مورد توجه قرار دادن نیازهای غذایی افراد می باشد که از تسهیل در دستیابی به داده ها و محاسبات نیز برخوردار است؛ به این منظور حداقل مخارج لازم برای مواد خوراکی ضروری به عنوان جیره غذایی متعادل مشخص شده و مقدار مصرف گروههای غذایی مختلف در نظر گرفته می شود. چنین الگویی که تأمین کننده حداقل ۲۲۵۰ کیلو کالری در روز بوده و الگوی پیشنهادی انستیتوی تغذیه معروف است، از مواد غذایی نظیر غلات، حبوبات، گوشت، قند و شکر، روغن، لبنیات و سبزی و میوه بدست می آید که سهم خانوار از آن قابل محاسبه است. حداقل مواد خوراکی مورد نیاز از رابطه زیر محاسبه میگردد (ترسر کیسیان، ۱۳۵۸: ۱۳۱)؛

$$= \text{خط فقر غذایی} \sum_{i=1}^n XiPi$$

و با توجه به اینکه برای فقرا در کشورهای در حال توسعه هزینه غذا عمده ترین محدودیت در بودجه خانوار است، لذا رابطه مقابل جهت محاسبه خط فقر در نظر گرفته میشود: (خط فقر غذایی) $\frac{1}{3} + \text{خط فقر غذایی} = \text{خط فقر کل}$

۲-۲-آزمون ریشه واحد (ایستایی)

در تحقیقات مختلف، الگوهای خطی و غیرخطی برای بیان ارتباط بین متغیرها با استفاده از روش OLS بررسی میگردد؛ ولی استفاده از روش مذکور در کارهای تجربی بر این فرض استوار است که متغیرهای سری زمانی مورد استفاده پایا باشند. با توجه به اینکه باور غالب آن است که بسیاری از متغیرهای سری زمانی در اقتصاد پایا نیستند، از اینرو قبل از استفاده از این دو متغیر باید نسبت به پایایی آنها اطمینان حاصل کرد.

برای آزمون پایایی ابتدا فرض را بر مرتبه اول بودن سری زمانی قرار می گیرد، ولی در صورتی که سری زمانی دارای فرایند خود توضیح مرتبه بالاتر باشد، باعث خودهمبستگی جملات اخلال می گردد. این امر باعث می گردد که نتوان از آزمون دیکی فولر استفاده کرد و از الگوی تعمیم یافته آن معمولاً در آزمونها استفاده می گردد که توزیع حدی و کمیتهای بحرانی در آن باز هم صادق است (نوفرستی، ۱۳۷۸: ۴۰ و ۲۵).

با در نظر گرفتن رابطه زیر:

$$\Delta y_t = a_0 + \gamma \cdot y_{t-1} + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta y_{t-i+1} + \varepsilon_t$$

معنی دار بودن جزء عرض از مبدأ و روند برای آزمون پایایی به ترتیب مورد ملاحظه قرار می گیرند. درچنین فرایند خود توضیحی، انتخاب طول وقفه مناسب برای انجام آزمون حائز اهمیت است (اندرس، ۲۰۰۴: ۱۹۰).

۳- یافته‌های پژوهش

نظر به اینکه درسنجش متغیرهای تحقیق حاضر برحسب واحد ریالی آزمونهای سری زمانی به صورت هماهنگ برای تک تک متغیرها همراه با آزمون هم انباشتگی صورت گرفته است، سنجش خط فقر خانوار روستایی به عنوان متغیر وابسته برحسب واحد پولی (ریال) با روش حاضر، در تسهیل دستیابی به نتایج تحقیق مؤثر و مفید بوده است.

۳-۱- آزمونهای ایستایی به تفکیک

پایایی متغیرهای تحقیق که شامل هزینه سالانه خانوار روستایی برای بهداشت، آموزش و حمل و نقل بوده است و اثر آنها بر فقر روستایی مورد سنجش قرار گرفته است؛ ابتدا به ساکن متغیرها در سطح مورد آزمون پایایی قرار گرفتند که با توجه به نوسانات کلیه متغیرها چه در حالت عرض از مبدأ و چه در حالت روند ناپایا بودند لذا جهت کاهش نوسانات آنها در طول زمان و نیل به نتایج مطلوب از لگاریتم و سپس تفاضل مرتبه اول آنها طبق جدول (۱) در آزمون پایایی استفاده شده است:

جدول ۱. آزمون ایستایی متغیرها

وضعیت بررسی ریشه واحد	آماره t	احتمال	نتیجه
با عرض از مبدأ	فقر روستایی	-۲/۲۸۵۶	۰/۰۰۰۳
	بهداشت	-۶/۷۰۳۱	۰/۰۴۲
	آموزش	-۰/۳۵۶۹	۰/۴۶۵۳
	حمل و نقل	-۴/۶۹۸۱	۰/۰۰۰۵
با عرض از مبدأ و روند	فقر روستایی	-۱/۲۱۶۷	۰/۳۶۹۱
	بهداشت	-۱/۸۵۱۴	۰/۷۹۶۸
	آموزش	-۱/۵۶۲۳	۰/۷۹۳۴
	حمل و نقل	-۱/۶۸۱۲	۰/۳۴۵۳
بدون عرض از مبدأ و روند	فقر روستایی	۱/۸۹۵۱	۰/۵۶۹۱
	بهداشت	۱/۷۱۴۳	۰/۶۵۲۴
	آموزش	۲/۶۹۳۶	۰/۰۰۰۲
	حمل و نقل	۱/۵۳۱۰	۰/۸۹۲۳
ادامه جدول ۱. (لگاریتم متغیرها در تفاضل مرتبه اول)			
با عرض از مبدأ	فقر روستایی	-۲/۵۶۸۹	۰/۰۰۰۱
	بهداشت	-۴/۳۲۰۰	۰/۰۰۰۰

آموزش	-۵/۲۳۲۱	۰,۰۰۰۰	ایستا
حمل و نقل	-۴/۵۰۰۳	۰,۰۰۰۰	ایستا
با عرض از مبدأ ورود	فقروستایی	-۳/۶۳۵۸	۰/۰۱۲۸ ایستا
بهداشت	-۳/۵۲۳۱	۰/۰۰۰۲	ایستا
آموزش	-۲/۳۲۵۶	۰,۰۰۰۰	ایستا
حمل و نقل	-۴/۳۶۵۲	۰,۰۰۰۰	ایستا

جهت اطمینان از نتایج ایستایی متغیرها با استفاده از معیار $kpss$ نیز نتایج مشابهی در وضعیت لگاریتم تفاضل چهار متغیر تحت بررسی بدست آمد که با نتایج حاصل از آزمون دیکمی فولر تعمیم یافته مشترک بوده است با این تفاوت که فرضیه صفر در معیار $kpss$ پایایی متغیر بوده است. ضمناً از طریق روش دیکمی فولر و فیلپس و پرون نتایج مشابه $I(1)$ برای متغیرها و $I(0)$ از طریق تفاضل مرتبه اول در ارتباط با ایستایی بدست آمده است.

۳-۲- تعیین طول وقفه

با در نظر گرفتن نتایج جدول (۲) و همچنین با استفاده از نتایج معیارهای مختلف که نرم افزار $Eviews$ در جهت انتخاب وقفه VAR مستقیماً ارائه میدهد، وقفه بهینه مدل معادل با ۱ در نظر گرفته شده است.

جدول ۲. مقادیر آماره ها برای تعیین طول وقفه

آماره	۱وقفه	۲وقفه	۳وقفه
AIC	۱/۱۱۲۳	۱/۲۱۳۵	۱/۴۱۲۳
SB	۱/۳۴۲۶	۱/۲۴۵۶	۱/۷۷۶۲

۳-۳- تخمین مدل VAR

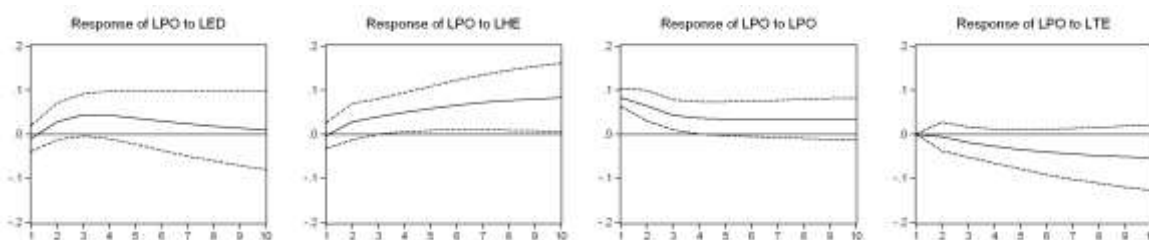
محدوده زمانی برای مدل عبارت بوده است از: سالهای ۱۴۰۰-۱۳۷۰ با در نظر گرفتن وقفه یک در جدول (۳) نتایج تخمین مدل ارائه شده است. با توجه به نتایج حاصل از پایایی متغیرها با توجه به اینکه کلیه آنها وضعیت $I(1)$ دارند لذا در حالت کلی میتوان در سطح یا همان $I(0)$ برآوردهای مربوطه را بواسطه هم انباشتگی آنها انجام داد و به نتایج قابل اعتمادی دست یافت.

جدول ۳. نتایج برآورد مدل VAR برای فقر روستایی، هزینه آموزشی، بهداشت و حمل و نقل طی سالهای ۱۴۰۰-۱۳۷۰

ضرائب	آماره t	LEd	ضرائب	آماره t	Lpo
C ₂	۰/۲۱۰۳	-۰/۳۶۱۵	C ₁	۰/۳۴۱۷	۴/۳۸۹۱
Lpo (-1)	۰/۳۲۸۳	۱/۵۷۹۰	Lpo (-1)	۰/۶۳۲۰	۷/۲۵۶۱
Led(-1)	۰/۲۴۳۲	۳/۱۴۷۱	Led(-1)	۰/۱۱۵۶	۱/۷۸۲۱
LHe(-1)	۰/۰۶۲۵	۰/۳۴۶۲	LHe(-1)	۰/۰۳۸۴	۰/۶۵۳۴
LTe(-1)	-۰/۰۳۲۵	-۰/۱۵۴۸	LTe(-1)	۰/۲۱۰۷	0/۰۸۳۱
ضرائب	آماره t	LTe	ضرائب	آماره t	LHe
C ₄	-۰/۵۴۰۳	-۱/۷۱۲۴	C ₃	-۰/۵۶۴۶	-۲/۱۴۶۱
Lpo (-1)	۰/۷۶۲۸	۲/۳۴۵۱	Lpo (-1)	۰/۵۷۳۲	۱/۴۶۳۱
Led(-1)	-۰/۲۹۷۱	-۱/۳۲۰۱	Led(-1)	-۰/۴۵۳۲	-۱/۰۰۲۱
LHe(-1)	۰/۸۱۲۳	۱/۷۵۲۴	LHe(-1)	۱/۳۲۶۱	۲/۲۳۴۲
LTe(-1)	-۰/۳۲۱۴	-۰/۲۱۳۵	LTe(-1)	-۰/۷۹۳۲	-۱/۱۴۲۵

لازم به ذکر است که تفسیر ضرائب VAR ضمن وجود متغیرهای باوقفه اصولاً به سادگی میسر نیست و مقادیر ضرائب قابل استناد نیستند لذا با توجه به ویژگیهای مدل آن مستقیماً از ضرائب آن استنتاجات صورت نمیگیرد و بجای آن از تابع عکس العمل آنی یا IRFs و سایر روشهای آماری استفاده میگردد.

نمودار (۲) تابع عکس العمل آنی متغیرهای تحقیق

در این توابع میرا بودن اثر شوکهای وارده بر جزء خطا نشاندهنده ایستایی سیستم می باشد. اما همانطور که در نمودار (۲) مربوط به عکس العمل متغیرهای مختلف مدل ملاحظه می گردد اثر یک واحد شوک در هر کدام از متغیرها برای لگاریتم فقر روستایی پایدار بوده و در بیشتر موارد به صورت واگرا روبه فزونی رفته است. به عبارت دیگر اثر شوکها بر معادله فقر تصادفی نبوده و پایدار است. بحثی که مطرح میگردد این است که در صورت نایستا بودن ضرائب معنی دار می باشد؟ در این مورد سیمز، استاک و واتسون (۱۹۹۰) مطرح میکنند که در صورت نایستا بودن اگر تفاضل گیری صورت گیرد اطلاعاتی که نشان دهنده هم انباشتگی میان متغیرهاست از بین میرود. که به صورت مشابه همین بحث

در مورد روندزدایی نیز مطرح میگردد. در تحلیل VAR تعیین روابط میان متغیرها مهم است و برآورد پارامترها نقش چندانی ندارد. باید نوع متغیرها در مدل VAR با فرایند واقعی انطباق داشته باشند. در صورتی که متغیرهایی نایستا داشته باشیم، باید یک ترکیب خطی ایستا بین آنها در یک رابطه بلند مدت برقرار باشد تا تعادل برقرار باشد؛ در نتیجه یک رابطه بلندمدت تعادلی بین متغیرهای نایستا برقرار میگردد.

۳-۴- تخمین مدل VECM

ارتباط نزدیکی بین هم انباشتگی و مدل تصحیح خطا وجود دارد. با توجه به قضیه گرنجر برای هر رابطه بلندمدت یک رابطه کوتاه مدت میتوان استخراج کرد که توسط فیلیپس آنرا مطرح نمود (فیلیپس، ۱۹۷۵: ۲۷۷-۲۶۷) برای تخمین مدل تصحیح خطا باید میزان وقفه بهینه متغیرها را بدست آورد. بر اساس معیارهای شوارتز و اکائیک تعداد وقفه بهینه معادل یک بدست آمده است. تخمین مدل لردار هم انباشتگی برای هر کدام از چهار متغیر مدل به تفکیک امکانپذیر است. به عنوان نمونه در مدل لردار هم انباشتگی برای وضعیتی که میزان فقر روستایی به عنوان متغیر وابسته قرار گیرد عبارت است از:

$$LPO = -2/1753 - 0/6235 Led - 0/7821 LHE + 0/4456 LTE$$

$$(-7/23) \quad (-2/37) \quad (2/16)$$

اعداد داخل پرانتز مقادیر t می باشند و ضرائب نیز با توجه به سطوح احتمال بدست آمده معنی دار شده اند. همانطوری که ملاحظه میگردد علائم ضرائب نیز مطابق با واقعیات مورد انتظار نیز می باشد؛ اثر کاهشی هزینه های سلامت و آموزش بر فقر و اثر مثبت افزایش هزینه حمل و نقل بر سطح فقر. با در نظر گرفتن مدل تصحیح خطای برداری معادله کوتاه مدت برآورد شده در جدول ۵ قابل تشخیص است:

جدول ۴. نتایج حاصل از برآورد مدل تصحیح خطای برداری

نام متغیر	فرم ریاضی	ضریب	آماره t
تفاضل مرتبه اول لگاریتم میزان فقر روستایی	$D((-1))LPO$	۰/۰۶۵۲۳	۰/۵۸۶۲
تفاضل مرتبه اول لگاریتم هزینه آموزش خانوار	$D((-1))LEd$	۰/۰۱۲۶	۰/۰۲۱۷
تفاضل مرتبه اول لگاریتم هزینه بهداشت خانوار	$D((-1))LHE$	-۰/۰۱۰۹	-۰/۲۱۳۵
تفاضل مرتبه اول لگاریتم هزینه حمل و نقل خانوار	$D((-1))LTE$	۰/۰۳۱۵	-۰/۲۶۴۱
جمله تصحیح خطای دوره قبل	ETC(-۱)	-۰/۲۰۱۲	-۵/۱۳۲۴

همانطوری که ملاحظه میگردد اکثر ضرائب کوتاه مدت متغیرها در سطح معنی داری قرار ندارد ولیکن ضریب جمله تصحیح خطا^۱ معادل ۰/۲۰- است که نشان دهنده این است که در هر دوره حدود ۰/۲۰ از عدم تعادلهای کوتاه مدت در هر دوره به سمت تعادل بلندمدت تعدیل شده و تعداد دوره های تعدیل نیز کوتاه بوده یعنی سرعت تعدیل بالا است.

۴- نتیجه گیری

اهم نتایج قابل کاربرد با توجه به یافته های تحقیق نشان داده است که با در نظر گرفتن ضرائب بلندمدت، افزایش در هزینه های بهداشتی و آموزشی خانوار در کاهش فقر مؤثر بوده اند، چون رابطه منفی آنها با سطح فقر مشخص گردید؛ ضمن اینکه تأثیر متغیر هزینه های بهداشتی در بخش تجزیه واریانس بیشتر بر سطح فقر مشهود بوده و تغییرات آنرا توضیح داده است. پیشنهاد می گردد که دولت و عوامل اجرایی روستاها نظیر شوراها با احداث زیرساختهای آموزشی و بهداشتی در جهت ارتقاء سطح سواد و سلامت خانوار بتواند بر کاهش فقر تأثیر بگذارد؛ این امر بتنهایی از طریق امکانات مادی میسر نبوده بلکه از طریق نیروهای انسانی متخصص و حمایت از اسکان و خدمات آنها در روستاها نیز باید صورت گیرد چون طبق نتایج تجزیه واریانس مشخص گردید که بخش عمده هزینه رفت و آمد روستاها و مهاجرشان توسط متغیر هزینه بهداشتی توضیح داده می شود و لذا بحث نیازهای درمانی از دو جهت باعث خروج سرمایه از روستا میشود. نکته دیگری که باید اشاره نمود این است که افزایش امکانات بهداشتی و آموزشی در بهبود تغذیه افراد و نوع نگرش روستائیان و بینش و فرهنگشان مؤثر می باشد چون خودشان نیز بواسطه آن بهتر به افزایش رفاه اجتماعی و کاهش فقرشان کمک خواهند کرد.

فهرست منابع

منابع فارسی:

- آرای، سیدمحمد مهدی (۱۳۸۴). آسیب شناسی برنامه های فقر زدایی در ایران. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۸. (چکیده).
- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۳) توسعه روستایی با تاکید بر جامعه روستایی ایران. نشر نی، چاپ اول. صص ۲۳۲-۲۳۰.
- باقری، فریده. دانش پرور، نیما و کاوند، حسین (۱۳۸۶). روند خط فقر و شاخصهای فقر در ایران طی سالهای ۸۵-۱۳۷۵. گزیده مطالب آماری. سال ۱۸، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۸۶، صص ۷۱-۸۲.
- بهرامیان، سمیرا، و کرمی، آیت اله. (۱۳۹۷). بررسی روند فقر در مناطق روستایی ایران. تحقیقات اقتصاد کشاورزی، ۱۰ (۴) (پیاپی ۴۰)، صص ۱۹۵-۲۱۴.
- ترسرسیان، نازنیک (۱۳۵۸). جدول ترکیبات مواد غذایی ایران، جلد اول، مواد غذایی خام، انتشارات انستیتوی تغذیه و صنایع غذایی ایران، تهران: ص ۱۳۱.

- پورطاهری، مهدی؛ طالبی، حسین و رکن الدین افتخاری، عبدالرضا. (۱۳۹۰). تحلیل عوامل اقتصادی و اجتماعی موثر بر کاهش فقر روستایی با تاکید بر فقر غذایی: بخش خلیجستان استان قم. برنامه ریزی و آمایش فضا (مدرس علوم انسانی)، ۱۵(۲) (پیاپی ۷۰)، صص ۸۰-۶۱.
- خداداد کاشی، فرهاد؛ باقری، فریده؛ حیدری، خلیل و خداداد کاشی، امید. (۱۳۸۱). اندازه گیری شاخصهای فقر در ایران: کاربرد انواع خط فقر، شکاف فقر، شاخص فقر ۱۳۷۹-۱۳۶۳. گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی. صص ۲۵ و ۲۴.
- خراسانی، محمدمین، و محمدی، مجید. (۱۳۹۸). سنجش و تحلیل فقر در نواحی روستایی شهرستان کوههدشت. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۱۰(۳۸)، صص ۵۳-۳۷.
- رئیس دانا، فریبرز و همکاران (۱۳۷۹). فقر در ایران. مجموعه مقالات. تهران، دانشگاه علوم زیستی و توانبخشی. صص ۸-۲.
- شیروانیان، عبدالرسول و ترکمانی، جواد (۱۳۸۹). فقر و گرایش به مخاطره در مناطق روستایی استان فارس. اقتصاد کشاورزی، جلد چهارم، شماره ۲ صص ۱۰۵-۸۳.
- صدیقی، اچ. آر.، لاور، کی. ا. و کاتوس، ا. وی (۱۳۸۶). اقتصادسنجی رهیافت کاربردی. مترجم: شمس الله شیرین بخش. تهران: انتشارات آوای نور. صص ۴۳۰-۴۱۹.
- فهرستی ثانی، مسعود و همکاران (۱۳۸۱). بررسی وضعیت فقر و توزیع درآمد در مناطق روستایی ایران با تأکید بر تأثیر سرمایه گذاریهای عمرانی دولت. مؤسسه پژوهشهای برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی و گروه اقتصاد کشاورزی دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. صص ۷-۴.
- مجاوریان، سید مجتبی؛ رئیسی، نوشین. (۱۳۹۳). آیا حمایتگرایی دولت شاخصهای فقر را در روستا کاهش داده است؟ مطالعه موردی استان مازندران. راهبردهای توسعه روستایی، شماره ۴. صص ۲۳-۱۳.
- نوروزی، فرخ آرا و صمیمی بیتا (۱۳۷۵). ارزیابی وضعیت الگوی مصرف مواد غذایی در برنامه اول و دورنمای آن در برنامه دوم عمرانی کشور، مجموعه مقالات گردهمایی بررسی مسئله فقر و فقر زدایی (جلد دوم) سازمان برنامه و بودجه، صص ۱۶۱-۱۷۹.
- نوفرستی، محمد (۱۳۷۸). ریشه واحد و همجمعی در اقتصاد سنجی، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ اول، ۱۳۷۸. صص ۴۰ و ۲۵.

منابع لاتین :

- Alwang, Jeffrey. and Siegel, Paul B. (2003). Measuring the impacts if agricultural research on poverty reduction. *Agricultural Economics*, ۲۹: ۱-۱۴.
- Cui-Jin, Li (۲۰۱۰). Empirical Study on the Relationship between Farmers Human Capital Investment and Rural Poverty. *Asian Agricultural Research* ۲(۱۰), ۲(۱۰). PP: ۴۳-۴۵, ۴۹.
- Enders, Walter (2004). *Applied Econometrics Time Series*, Printed In the United States Of The America, John Wiley & Sons; ۲nd Edition. P: ۱۹۰.
- Fan, Shenggen & Fang, Cheng & Zhang, Xiaobo, 2003. "Agricultural Research and Urban Poverty: The Case of China," *World Development*, Elsevier, vol. 31(4), pages 733-741, April., 31(4): 733-741.
- Philipps. P.C.B & Perron, P. (۱۹۵۷) "Stabilization policy and time form of lagged responses". *The Economic Journal*. Vol. 67. PP: 265-277.

- Sims, Christopher; James, Stock & Mark. W. Watson. (1990), "Inference in Linear Time Series Models Unit Roots", *Econometrica*, no. 58, pp. 113-144.
- World Bank Institute (2005).Poverty Manual.
- Kirchgässner, Gebhard. and Wolters, Jürgen. (2008), Introduction to modern time series analysis, Berlin, Heidelberg: Spri. PP: 27-91.

Dynamic Analysis of Major Household Expenses On the Poverty Level in Rural Society of Iran

Abstract

According to the definition of the World Bank, considering the concept of poverty based on the standard of living and minimum subsistence facilities, in addition to the social aspect, it specifies major variables regarding household expenses. Studying the consumers' behavior households needs a time series of special samples and in case of cross-section data can only rely on the correlation between the share of consumption expenditure on different goods and social factors affecting poverty and household vulnerability. In this research, the relationship between several types of major household expenses and poverty has been studied in the rural society of Iran during the 1370-1400. According to the results of IRFs and coefficients of ECM indicated the more increase in household's hygienic and educational expenditures is effective in decreasing in poverty while the effect of hygiene expenditures has been more evident. Major suggestions include increasing treatment and educational facilities in improving nutrition and well-being and changing the attitude, vision and culture of the rural community in order to develop their social welfare.

Keywords: Rural poverty, education, hygiene, transportation, social welfare